

Neopatrimonialism och etnisk konflikt

En komparativ studie av Ghanas och Kongos neopatrimoniala system och dess koppling till etniska konflikter

Abstract

Många länder i subsahariska Afrika har sedan självständighet karakteriserats av neopatrimoniala strukturer där etniciteten har spelat en viktig roll och där etniska konflikter har varit vanligt förekommande. Det tycks finnas ett samband mellan ett neopatrimonialt system och förekomsten av etniska spänningar i dessa etniskt splittrade stater. Frågan är hur detta samband ser ut?

I denna studie har vi ämnat beskriva sambandet mellan neopatrimonialism och etniska konflikter och även förklara hur den faktiska uppbyggnaden av det neopatrimoniala systemet inverkar på risken för utbrytandet av etnisk konflikt. För att göra detta har vi analyserat utvecklingen i två länder, Ghana och Kongo, som båda är etniskt splittrade, neopatrimoniala stater men som har skilt sig väldigt mycket i förekomsten av etnisk konflikt. Vi har tittat på hur ländernas koloniala historia, ekonomiska förutsättningar och inblandningen av externa aktörer har påverkat strukturen på det neopatrimoniala systemet och hur detta i sin tur har gett politiska eliter olika incitament att mobilisera politiskt stöd efter etniska skiljelinjer.

Skillnaderna i ländernas koloniala förflutna, ekonomiska förutsättningar och externa aktörers roll har i Ghana lett till ett politiskt system som i mindre utsträckning har fokuserat på etnicitet medan det i Kongo har orsakat ett nollsummespel där vissa etniska grupper får allt och andra exkluderade grupper inget vilket utgör bränsle för etnisk konflikt.

Nyckelord: Neopatrimonialism, etnicitet, etnisk konflikt, Ghana, Kongo

Antal ord: 9 994

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
1.1	Syfte och Frågeställning.....	3
1.2	Teori.....	4
1.3	Metod och Material.....	5
2	Begreppsdiskussion	6
2.1	Neopatrimonialism.....	6
2.2	Etnicitet.....	7
3	Ghana	9
3.1	Historisk översikt.....	9
3.2	Kolonial administration.....	10
3.3	Neopatrimonialism och ekonomisk struktur.....	11
3.4	Etnicitet i Ghana.....	14
4	Kongo	16
4.1	Historisk översikt.....	16
4.2	Kolonial administration.....	17
4.3	Neopatrimonialism och ekonomisk struktur.....	18
4.4	Etnicitet i DR Kongo.....	20
5	Analys	23
5.1	Inledning.....	23
5.2	Kolonialt arv.....	23
5.3	Efter självständigheten.....	24
5.4	Ekonomi och utländska aktörer.....	25
5.5	Under den tredje demokratiseringsvågen.....	26
5.6	Slutsats.....	27
6	Referenser	28

Förkortningar och förklaringar

DR Kongo

CIAT	The International Committee in Support of the Transition
FAZ	Forces Armées Zaïroises
MLC	Movement for the Liberation of the Congo
MPR	Mouvement Populaire de la Révolution
PALU	Unified Lumumbist Party
RCD Goma	Congolese Democratic Rally baserat i staden Goma
RCD Kisangani	Congolese Democratic Rally baserat i staden Kisangani
Interahamwe	Hutu-ledda rebellstyrkor som efter Rwandas folkmord bedrev offensive från kongolesisk mark

Ghana

CPP	Convention People's Party
GCC	Gold Coast Convention
IMF	International Monetary Fund
NDC	National Democratic Congress
NLC	National Liberation Council
NPP	New Patriotic Party

1 Inledning

När man pratar om politisk utveckling och konflikt i Afrika finns det vissa återkommande problem som verkar typiska för kontinenten. Etniska konflikter, korruption och missbruk av statsresurser är några av dessa problem som ofta associeras med afrikanska länder. Inom den statsvetenskapliga forskningen förklaras subsahariska Afrikas turbulenta utveckling ofta med begreppen etnicitet och neopatrimoniala strukturer med ”Big Men” som missbrukar statens resurser på folkets bekostnad. Dessa två fenomen är sannerligen viktiga för att förstå subsahariska Afrikas utveckling men mer intressant är kanske att definiera relationen mellan dem för att kunna urskilja andra variabler som har påverkat afrikanska länders politiska utveckling. Genom att förtydliga sambandet mellan etnicitet och neopatrimonialism kan man få ökad insikt i komplexiteten och variationen i de konflikter som präglat det postkoloniala, subsahariska Afrika. En sådan analys är nödvändig om man ska kunna förstå och påverka den rådande situationen i många afrikanska länder.

1.1 Syfte och Frågeställning

I denna studie vill vi ta reda på hur etnicitet och neopatrimonialism samverkar och vilken risk denna samverkan utgör för etnisk konflikt. Vår hypotes är att det neopatrimoniala systemet varierar mellan olika subsahariska stater och att denna variation är viktig för att förstå uppkomsten av etniska konflikter. Vi ämnar göra en teoriutvecklande studie i vilken vi undersöker hur afrikanska länders olika koloniala arv, ekonomiska förutsättningar och relationen till externa aktörer påverkar det neopatrimoniala systemets form och hur variationen av det neopatrimoniala systemet inverkar på risken för etnisk konflikt. Vi vill dels undersöka detta samband i våra specifika fall Ghana och DR Kongo, men hoppas även kunna identifiera mer generella företeelser för länder i subsahariska Afrika. Vår frågeställning består av två frågor som är kopplade till varandra:

- Vilka faktorer avgör det neopatrimoniala systemets uppbyggnad och hur påverkar denna risk för etnisk konflikt i subsahariska Afrika?

1.2 Teori

Vår teori tar avstamp i en artikel om det patrimoniala¹ systemet och etnisk konflikt i Nigeria där Ukana B. Ikpe menar att i sambandet mellan etnicitet och konflikt agerar den patrimoniala strukturen som en påverkande faktor (Ikpe 2009). Ikpe anser att det är det neopatrimoniala systemet och dess påverkan på etnicitet och inter-etniska attityder snarare än etniciteten själv som är orsaken till hur etniciteten tillämpas och hur det resulterande nollsummespelet i många fall leder till konflikt (2009:679f).

Etnisk solidaritet har varit den mest effektiva taktiken för att mobilisera politiskt stöd i det neopatrimoniala Nigeria vars underutvecklade produktionskapacitet motiverat eliter att ta kontroll över och utnyttja statliga resurser. Konsekvensen blir etniska gruppers ständiga strävan efter statliga resurser vilka i sin tur är privatiserade av politiska eliter och blir ämnade åt dem som tillhör samma etniska grupp som den som distribuerar dem. Således blir de som inte är tillräckligt starka i denna tävlan eller tillhör en annan etnisk grupp än förvaltaren av resurserna förlorare i ett nollsummespel där en viss grupp får allt och en annan inget. Ikpe menar också att befolkningens starka tro på att eliterna med samma etnicitet som en själv är de mest troliga att förse den med nödvändiga tjänster och resurser gör att den blundar för ständig förskingring och maktmissbruk hos dessa. Hursomhelst har etniskt våld varit ett återkommande fenomen i Nigeria. Patronernas (eliternas) politik har inte accepterats av marginaliserade grupper; den genom patroner organiserade relationen mellan etniska grupper och statsapparaten har därmed utgjort incitament för konflikt mellan dessa grupper (2009:683f).

Vi har valt att grunda vår analys av Kongo och Ghana, två etniskt splittrade neopatrimoniala stater, på Ikpes teoretiska argument men samtidigt vill vi identifiera andra möjliga variabler som påverkar förekomsten av etniska konflikter. Genom att identifiera dessa variabler vill vi förklara varför Kongo haft så mycket etniska konflikter och Ghana varit relativt förskonat. Vi hävdar att ländernas skiljda koloniala historia, ekonomiska förutsättningar och externa aktörers roll har påverkat ländernas neopatrimoniala struktur och därigenom i vilken mån det funnits incitament för eliter att mobilisera etniska grupper mot varandra. Vår hypotes är att neopatrimoniala stater med etnisk fragmenterad befolkning löper olika risker för etniska konflikter beroende på hur det neopatrimoniala systemet är uppbyggt.

¹ Ikpe använder här det mer generella begreppet patrimonialism för att beskriva Nigeria. Vi hävdar dock att det system som Ikpe beskriver mer specifikt kan placeras under Bratton & van de Walles definition av neopatrimonialism. En närmare beskrivning av detta begrepp kommer att följa nedanför.

1.3 Metod och Material

Vår teoriutvecklande studie baserar sig på en komparativ analys av två länder. Vi använder oss av en mest-lika design eftersom analysenheterna delar vissa egenskaper; de är båda före detta kolonier med en etniskt splittrad befolkning och en neopatrimonial statsstruktur. Däremot har de upplevt väldigt skilda utvecklingsförlopp och det är just denna variation i den beroende variabeln, förekomsten av etnisk konflikt, vi vill förklara med vår studie.

Vår studie har ett strukturbaserat synsätt eftersom vi menar att ländernas strukturella förutsättningar förklarar aktörers agerande, snarare än tvärtom. De variabler vi har valt att undersöka är kolonial administration, ekonomisk struktur och externa aktörer vilka enligt oss har påverkat det neopatrimoniala systemets form. Att analysera två länders utveckling inom ramen för denna uppsats har givetvis inneburit avsevärda avgränsningar. Vi har därför lagt mindre fokus på vissa variabler eftersom vi inte ansett att de varit lika avgörande. Exempel på sådana faktorer är: förkolonial historia, icke-kolonial institutionell design, de kulturella skillnaderna mellan de etniska grupperna och en närmare beskrivning av de etniska konflikternas faktiska skeenden. Även om vi är medvetna om att dessa faktorer kan ha spelat en roll anser vi att de variabler som vi valt att fokusera på är mer relevanta för vår teori.

Vi har velat beskriva utvecklingen i våra länder i stora drag för att kunna identifiera de strukturella skillnaderna länderna emellan. För att göra detta har vi främst förlitat oss på vetenskapliga böcker och artiklar från ett flertal olika vetenskapliga fält. De gånger vi inte har använt oss av vetenskapliga källor har vi iakttagit största försiktighet och då mer för att beskriva händelseförlopp mer än att ge djupare förklaringar till olika skeenden.

Vi har dessutom valt att definiera två för vår studie centrala begrepp eftersom vi anser att det är viktigt att ha en tydlig bild av vad dessa innebär för att kunna genomföra vår studie. Dels är det viktigt att kunna förstå hur det neopatrimoniala systemet kan variera och dels hur etnicitet kan förstås och tillämpas.

2 Begreppsdiskussion

2.1 Neopatrimonialism

Begreppet neopatrimonialism har sedan det lanserades under 1960-talet blivit ett allt vanligare begrepp att beskriva afrikanska regimer och förklara problemen i Afrikanska länders utveckling (Erdmann & Engel 2007:97). Ursprungsbegreppet patrimonialism användes av Max Weber för att beskriva hur ledare erhöill auktoritet i traditionella politiska sammansättningar. Detta kännetecknas av ett personligt styre där ledaren legitimeras genom sin personliga makt och prestige. I ett sådant system är ledarens makt över sina undersåtar total och inte beroende av någon lagstiftning. Ledaren kan behålla sin auktoritet så länge han förser sina följare med säkerhet och materiella förmåner. Skillnaden mellan patrimonialism och neopatrimonialism är enligt Bratton & Walle att den sistnämnda beskriver ett system där den patrimoniala logiken samexisterar med byråkratiska institutioner (Bratton & van de Walle 1997:61f).

I Bratton & van de Walles definition vilken vi kommer att använda kännetecknas neopatrimoniala stater i Afrika av i huvudsak följande informella institutioner: presidentialism, klientelism och utnyttjande av statliga resurser. Med presidentialism² menar Bratton & van de Walle ett system där all statlig makt koncentreras kring en ”Big Man”, oftast en president. I stort sett alla beslut går i detta system genom presidenten som styr genom dekret och inte underställer sig formella lagar eller en konstitution. Neopatrimonialismen underminerar på detta sätt formella lagar och regler till förmån för presidentens godtyckliga styre.

Den andra av de informella institutionerna är klientelismen som är det system genom vilket ledaren skapar och behåller sitt politiska stöd. Genom att tilldela individer gåvor och förmåner i utbyte mot röster och politisk lojalitet bildas ett patron-klient system där patronen köper sitt politiska stöd av klienten (ibid.:65f). Det finns tre former av klientelism: *tribute*, *patronage* och *prebendalism*. *Tribute* innebär ett utbyte av gåvor eller pengar gentemot politiskt stöd. *Patronage* definieras som ledarens användning av statliga resurser för att förse sina klienter med tjänster och statliga jobb. *Prebendalism* innebär att en klient ges en politisk post genom vilken denne kan få tillgång till statliga resurser (van de Walle 2007:51f). Den neopatrimoniala regimens struktur varierar beroende på vilken av dessa former man förlitar sig på. Den vanligaste formen i

² Med presidentialism menar författarna inte det formella begreppet som används i beskrivningen av ett politiskt system som är styrt av en president till skillnad från parlamentarism.

subsahariska Afrika är *prebendalism*; de svaga politiska partierna skaffar stöd genom att ge eliter (ofta etniska) tillgång till statliga resurser genom fördelningen av politiska poster. Genom deras auktoritet kan de mobilisera sina gruppers stöd till partiet. *Prebendalism* innebär inte alltid några uppenbara fördelar för en etnisk grupp förutom eliterna men folket tenderar förlita sig mer på en patron med samma etniska tillhörighet som de själva. Den motsatta taktiken är att ledaren förlitar sig på att dela ut statliga resurser och offentliga tjänster direkt till den stora massan. Av dessa två är det effektivare att förlita sig på etniska eliter dels för att det är mindre kostsamt och dels för att etnicitet fungerar som en enande faktor genom vilken en effektiv mobilisering av folket kan ske (ibid.:50-56,65).

Den tredje informella institutionen är missbrukandet av statliga resurser vilket innebär att ledaren använder sig av dessa för att belöna sina klienter. Alla statens resurser ses som ledarens privata resurser som han förmår att dela ut som han vill. Systemet genomsyras av korruption eftersom de tillsatta eliterna ser sina politiska poster som enbart ett tillfälle att berika sig själva. Mycket av resurserna går till att bygga upp en stor administration och statliga företag genom vilka man kan erbjuda sina klienter jobb och tjänster. Den här sortens system förhindrar en ekonomisk utveckling eftersom incitament för investeringar i infrastruktur och andra nödvändigheter saknas (Bratton & van de Walle 1997:66ff).

Neopatrimonialismens attribut utgör stor risk för konflikt eftersom grupper som hålls utanför de klientelistiska nätverken utan tillgång till statliga resurser blir benägna till våldsamt motstånd. Eftersom klientelismen ofta är upprättad efter etniska skiljelinjer är risken för att konflikterna får en etnisk karaktär överhängande (ibid.:85f).

Användandet av begreppet neopatrimonialism har på flera håll kritiserats därför att det har lagt väldigt olika regimer under en etikett och således bortsett från skillnaderna mellan dem (*jfr* Pitcher et al, 2009; Erdmann & Engel, 2007). Vi menar dock i likhet med Bratton & van de Walle att det neopatrimoniala systemet går att återfinna i de flesta afrikanska regimer men att den neopatrimoniala strukturen faktiskt varierar på flera punkter. Bratton & van de Walle hävdar att regimerna skiljer sig i den mån de tillåter politiskt deltagande och konkurrens (1997:68-72). Vi tror även att systemet skiljer sig beroende på hur klientelismen fungerar. Genom att ta hänsyn till dessa skillnader minimerar man enligt vår mening risken för att analysenheterna (regimerna) felaktigt likställs.

2.2 Etnicitet

Definitionen och tillämpningen av begreppet etnicitet kan delas upp i två huvudsakliga perspektiv: det primordiala och det instrumentella.

Utifrån det förstnämnda perspektivet ses specifika attribut såsom religion, ras, blodsband, språk och regional tillhörighet som tillskrivna och initialt bundna till individen (Hutchinson & Smith 1996:8). Denna primordialitet är övermäktig och tvingande på det sätt att en individ oundvikligen känner en förhandsgiven

koppling till den etniska grupp han/hon tillhör oberoende av sociala förutsättningar (Eller & Coughlan 1996:45).

Det instrumentella perspektivet ser istället etnicitet och dess attribut som en social, politisk och kulturell resurs som utnyttjas av olika intresse- och statusgrupper i samhället. En specifik etnicitets natur är socialt konstruerad och tillåter således individer att blanda från olika etniska kulturer för att kunna skapa en individuell eller gruppidentitet. Man menar dock att manipuleringen av (etnisk) symbolism ofta används av eliter för att få stöd av massorna för att kunna nå sina mål (Hutchinson & Smith 1996:8f).

Båda perspektiven har blivit kritiserade av det motsatta lägret; det primordiala för dess statiska syn på etnicitet och svaga förklaringskraft i förhållande till etnicitetens dynamiska förmåga och relation till social identitet medan kritiken mot det instrumentella perspektivet främst avser dess fokus på etnicitetens materiella aspekter, samt brist på förståelse för dels etnicitetens djupa bundenhet och dels dess känslomässiga koppling till individen (ibid.).

Vår användning av etnicitet i denna studie härleds ur den funktion Ikpe tillskriver den i sin teori baserad på Nigerias neopatrimoniala struktur; etnicitet används för att mobilisera politiskt stöd av politiska eliter vilka i sin tur vill realisera sina mål, det vill säga få kontroll över statliga resurser medan deras följare (med privilegierad etnisk tillhörighet) i gengäld belönas med nödvändiga varor och tjänster (2009:679). Utifrån den koppling som Ikpe gör mellan etnicitet och neopatrimonialism är etnicitet instrumentell. Det är även den utgångspunkt vi har i vår studie; att etnicitet konstrueras och utnyttjas av politiska eliter i subsahariska Afrika vilket ofta leder till konflikt. Medan vi liksom Gilley är medvetna om att många av dessa etniska konflikter sålunda har andra underliggande orsaker (2004), väljer vi ändå att använda oss av begreppet etnisk konflikt eftersom de konflikter vi vill undersöka har gemensamt att etniciteten manipuleras och utnyttjas av politiska eliter för att mobilisera stöd, därför får konflikterna en etnisk karaktär.

Anledningen till att etniciteten är så användbar är för att den skapar en nödvändig sammanhållning inom en grupp vilken möjliggör ett effektivt kollektivt agerande och utnyttjas därför flitigt av politiska eliter för att få makt och resurser (Gilley 2004:1159). Enligt Varshney tillhandahåller etniskt organiserade grupper viktiga värderingar och en grupptillhörighet för individen att identifiera sig med. När gruppen uppfattar att dess värderingar domineras av en annan etnisk grupp kränks individernas värdighet och de blir mer benägna att agera utifrån sin identitet mot en annan etnisk grupp och därigenom uppstår risken för konflikt mellan etniska grupper. Varshney menar att eliterna genom att beskriva den andra gruppen som ett hot mot den egna gruppens värderingar skapar incitament för individens mobilisering utifrån rädslan för den andra snarare än hoppet om ekonomiska fördelar för den egna gruppen (Varshney 2003). Därutöver tenderar folket att förbli lojala till sin etniska grupp även om deras belöning ofta uteblir. Medan de marginaliseras av sina eliter, anser de trots allt att deras chanser är större om de följer sin etniska grupp än om de hade anslutit till en annan grupp, denna mentalitet präglar bland annat röstbeteendet i Afrika i stort (van de Walle 2007:65). Etnicitet spelar således en central roll i Afrikas politik.

3 Ghana

3.1 Historisk översikt

Ghanas historia kan sägas börja i och med att portugiserna landsteg på dess kust 1471 och fann guld vilket gav upphov till omfattande guldhandel och områdets koloniala namn Guldkusten. Dagens Ghana bestod då av en mängd olika riken, i söder dominerade olika Akan-folk varav mest framträdande var Ashanti och Fanti (Encyclopædia Britannica 2010).

Britterna kom under 1800-talet att inleda en koloniseringsprocess som innebar att man långsamt tog kontroll över regionen för att få kontroll över området och på så vis en stabilare handel. 1874 utropades den södra delen av nuvarande Ghana till den brittiska kolonin Guldkusten, de brittiska expeditionerna rörde sig sedan långsamt norrut och under 1800-talets slut erövrades även Ashantiriket och de norra territorierna vilka utropades till brittiska protektorat (Ward 1967).

Britterna styrde över kolonin i 56 år men under det tidiga 1900-talet kom det koloniala styret att bli allt mer impopulärt bland befolkningen och en nationalistisk rörelse växte fram. Britternas respons var att stegvis inkludera och överföra mer och mer av styret till lokalbefolkningen. 1957 ledde denna process till att Ghana under ledning av Kwame Nkrumah blev den första subsahariska kolonin att erhålla självständighet (ibid.:322-350).

Nkrumah styrde landet fram till 1966 då det ekonomiska kaos som hans socialistiska reformer skapat ledde till landets första militärkupp. Efter detta styrdes landet fram till 1969 av militärledda NLC som tog fram en ny konstitution för att återställa det civila styret. Valet som NLC anordnade 1969 vanns av Kofi Busia som tidigare varit i opposition mot Nkrumah. Busia kom dock att gå samma öde till mötes då ekonomiska problem år 1972 ledde till landets andra militärkupp. Denna militärkupp leddes av överste Acheampong som sedan styrde utan att lyckas lösa Ghanas ekonomiska bekymmer fram till 1979 då löjtnant Jerry Rawlings tog makten.

Rawlings första kupp ledde till etablerandet av Ghanas tredje republik vars första och enda president var Hilla Limann men när denne år 1981 ännu inte lyckats åstadkomma en förbättring av landets krisdrabbade ekonomi avsattes även Limann av Rawlings som återigen tog makten.

Rawlings genomförde under 1980-talet en rad liberaliserande ekonomiska reformer i samarbete med Världsbanken och IMF. Under det tidiga 1990-talet ledde interna och externa påtryckningar till att Rawlings återinförde ett flerpartisystem och etablerade Ghanas fjärde republik (Herbst 1993:17-37). Rawlings behöll dock makten även efter demokratiseringen då hans parti NDC vann valet 1992. År 2000 såg dock Ghana sitt första fredliga maktöverförande

genom ett demokratiskt val då oppositionspartiet NPP besegrade NDC (Boafo-Arthur 2008:29).

3.2 Kolonial administration

Den brittiska kolonin Guldkusten bestod formellt sett av tre administrationsenheter varav de kustnära områdena var de första att utropas till brittisk koloni 1847. Genom utvidgning och militära kampanjer kom britterna även att kontrollera Ashanti-riket och de norra territorierna. Dessa tre formellt separata territorier kom med tiden att betraktas som en politisk enhet som gick under namnet Guldkusten (Ward 1967:312). Detta inkluderade dock inte den Ewe dominerade Volta regionen som fram till 1914 tillhörde det tyska protektoratet Togoland (ibid.:320).

Det brittiska kolonialväldet i Ghana förlitade sig på indirekt styre. Detta innebar att den beslutande makten låg hos guvernören och hans närmsta män men att man på den lokala nivån förlitade sig på befolkningens traditionella hövdingar som fick sköta juridiska tvister och länddispyter. Britterna legitimerade och institutionaliserade på så vis det traditionella styret. Tanken bakom det indirekta styret var dels att det var effektivare och att det lättare skulle få legitimitet bland befolkningen. Samtidigt var uppfattningen bland britterna att hövdingarna erhöll sin auktoritet genom att de hade brittiskt stöd och inte genom att de hade stöd eller legitimitet bland folket (ibid.:351).

Även i de norra territorierna försökte britterna upprätta ett effektivt indirekt styre. Man tillämpade här ett system där vissa etniska grupper gavs rätt att tillsätta hövdingar som sedan fick regera över de andra etniska grupper som fanns i området som inte hade rätten att tillsätta hövdingar. De grupper som hade hövdingar gavs således en maktposition över de andra grupperna i frågor om exempelvis markägande (Jönsson 2009:509).

Under det tidiga 1900-talet växte missnöjet med den brittiska administrationen och en nationalistisk rörelse växte fram. Britterna svarade med att ge befolkningen ett stegvis större inflytande och möjligheten att välja representanter till det lagstiftande rådet. Den exekutiva makten låg dock fortfarande kvar hos guvernören och de av honom utsedda tjänstemännen. Protesterna ökade dock trots britternas förändringar och ekonomiska svårigheter som uppkommit till följd av andra världskriget underblåstes av nationalistiska politiker till kritik mot regeringen. 1948 utbröt upplopp på flera håll i landet som tvingade britterna att vidta åtgärder och tillsätta en grundlagskommission (Ward 1967:322-332).

Den nya grundlagen som kommissionen tog fram innebar att ghananerna fick kontroll över både den lagstiftande och den exekutiva församlingen och på så vis kontrollerade politiken i landet, dessutom var man inte längre representerade av de traditionella hövdingarna utan helt av valda representanter från de olika regionerna som tillsammans bestämde. Den här perioden såg även bildandet av ett nytt stort parti i och med att Nkrumah bröt sig ur Danquahs Gold Coast Convention Party som tidigare varit den stora nationalistiska rörelsen och bildade

sitt CPP. CPP vann valet 1946 stort och 1947 tillträdde Nkrumah som premiärminister. Vid detta läge så hade ghananerna kontroll över inrikespolitiken men guvernören hade fortfarande vissa befogenheter som gjorde att landet inte hade erhållit faktiskt självstyre. Efter valet 1946 lyckades Nkrumah trots uppkomsten av sekteristiska partier från de norra territorierna och Ashanti att övertyga briter att landet var stabilt nog för självständighet och 6 mars 1947 erhöll man sin självständighet i samband med vilket landet bytte namn till Ghana (ibid.:332-360).

3.3 Neopatrimonialism och ekonomisk struktur

Ghana har sedan självständigheten 1947 haft en kaotisk politisk historia med flera civila auktoritära regimer blandat med militärt styre efter landets fem militärkupper. 1947 såg man även en återgång till ett flerpartisystem med regelbundna fria val. Genom alla dessa politiska förändringar har dock landet behållit en neopatrimonial struktur med stark maktkoncentration kring presidenten eller den militära ledaren, missbruk av statens resurser och ett genomgående klientelistiskt system som haft stora effekter på Ghanas ekonomiska utveckling.

Ghanas ekonomiska förutsättningar var relativt goda vid självständigheten jämfört med de flesta afrikanska länder. Dessa goda förutsättningar exemplifieras av Herbst med Ghanas relativt välutvecklade infrastruktur, förvaltning och handel med omvärlden (1993:17). Ekonomin var vid självständigheten främst fokuserad på råvaruexport och då främst guld och kakao till Europa³ (Carlsson 1981:32f). Ghanas goda förutsättningar kom dock att vändas till nästan konstant ekonomisk kris från 1960-talet och framåt (Herbst 1993:17).

Den ekonomiska nedgången kan till stor del härledas till den politik som drevs av Kwame Nkrumah efter självständigheten. Nkrumah genomförde en del katastrofala ekonomiska reformer som gav staten total kontroll över ekonomin och bildade en mängd statliga industrier motiverade av en övergång till socialism⁴ (Herbst 1993:18-22). Nkrumah instiftade även en skatt på landets största exportvara kakao, vilket var ett hårt slag mot kakaobönderna som redan drabbats av att den ghananska valutan blivit övervärderad på grund av de importhindern som regimen satt upp (ibid.).

Enligt Sandbrook & Oelbaum motiverades utökningen av statens roll i ekonomin dock inte bara av Nkrumahs socialistiska visioner utan även av den neopatrimoniala karaktär som regimen utvecklat. För att neutralisera oppositionen

³Den Ghananska exporten kom under kolonialtiden att i allt större utsträckning exportera kakao, mineraler och guld. Framförallt kakao kom under den senare kolonialperioden att gå från en relativt liten del av exporten (8% 1901) till att vid självständigheten utgöra nästan hälften av landets exportintäkter (Carlsson 1981:32f).

⁴Dessa reformer inkluderade bland annat kontroll över importen av utländska varor genom att kräva särskilda licenser och genom att ge det statliga Ghana Trading Company monopol på importen av vissa varor. Reformernas utökande av statens roll i ekonomin gällde inte bara importen av varor, man bildade även 46 industriella och kommersiella statliga bolag i ett försök att industrialisera landet.

och garantera sin makt genom att utöka sitt nätverk av klienter gjorde Nkrumah en allt större del av ekonomin statlig. Genom detta kunde han garantera lojalitet från sina klienter genom att ge staten kontroll över möjligheterna till inkomster i form av *patronage*. Den enda vägen att berika sig var således genom att vara en klient till staten och därigenom till Nkrumah själv som kunde erbjuda en post inom förvaltningen, ett statligt företag eller en importlicens (1997:612). Mycket tyder på att Nkrumahs neopatrimoniala system inte var etniskt färgat utan har försökt inkludera klienter från alla landets etniska grupper. Ett exempel på detta är att viktiga politiska poster som ministerposter fördelades mellan alla etniska grupper (Langer 2009:543). Detta innebar att det otroliga inflytande som staten erhållit under Nkrumah inte bara tillföll en eller några etniska grupper, dessutom hade Nkrumah inte bara vänt sig mot gruppernas eliter genom *prebendalism* utan även försökt skapa stöd direkt från befolkningen.

Nkrumahs reformer skulle visa sig ha katastrofala effekter för landets ekonomi. Kakaoproduktionen sjönk och blev allt mer olönsam på grund av att valutan blivit övervärderad⁵ (Herbst 1993:25). De statliga bolagen hade dessutom visat sig bli allt mer olönsamma i takt med att antalet anställda svällde i ett försök att skapa lojalitet till regimen bland stadsborna genom att ge dem arbeten. Allt detta ledde 1966 till att Nkrumah avsattes av en militärkupp (Sandbrook & Oelbaum 1997:612).

Det neopatrimoniala arv som Nkrumahs politik etablerat på 60-talet levde kvar efter honom och var grunden för alla politiska regimer i landet fram tills Rawlings andra kupp 1981.

Rawlings ville efter sin kupp mobilisera arbetarna för att reformera ekonomin och utrota korruptionen genom att utnyttja statens stora inflytande. Han ville med andra ord omforma det existerande neopatrimoniala systemet och inte eliminera det (ibid.:28).

Denna politik kunde efter två år inte påvisa några ekonomiska förbättringar och 1983 tvingades Rawlings regim reformera sin ekonomiska politik i grunden. Herbst menar att Rawlings var den första av Ghanas ledare sedan självständigheten som inte bara konstaterade att ekonomin nått botten och sedan inte gjort något. Med 1983 års budget bröt man med flera decenniers ekonomisk och neopatrimonial politik och genomförde ett flertal politiskt farliga reformer som riskerade att skapa stora protester (1993:29f).

Dessa liberaliseringsreformer som genomfördes för att få tillgång till lån från Världsbanken och IMF (Sandbrook & Oelbaum 1997:609) innebar att det statliga ägandet och dess totala kontroll över ekonomin försvann till förmån för det privata ägandet och en sänkning av lönerna för statligt anställda. Dessutom tog man bort de statligt kontrollerade matpriserna som varit en del av en politik som främjade stadsbefolkningen genom att garantera artificiellt låga matpriser, något som missgynnade landsortsbefolkningen som fick mindre betalt för sina matvaror. Ghananska regeringar hade ända sedan Nkrumahs dagar fört en sådan politik som gynnade stadsbefolkningen och missgynnade landsortsbefolkningen eftersom

⁵Ghanas andel av världsproduktionen av kakao sjönk från 35% 1965 till 17% 1980 (Herbst 1993:25).

stadsbefolkningen upplevdes som ett större hot mot makthavarnas position och därför värvades som klienter till makthavarna. Reformpolitiken innebar att Rawlings nu alierade den grupp som traditionellt sett stött honom (Herbst 1993:61) och slog hårdast mot den grupp vars politiska medgivande tidigare varit en nödvändighet för alla regimer. Rawlings reformer verkar här ha inneburit ett brott mot den neopatrimoniala strukturen som tidigare existerat i landet (ibid.:58-62). Att Rawlings lyckade genomföra så riskabla reformer kan dels tillskrivas krisens omfattning, dels hans hårdföra auktoritära tillvägagångssätt. Dessutom ska effekterna av reformerna inte överdrivas eftersom de flesta redan betalade högre priser än de som staten satt upp eftersom många varor enbart fanns tillgängliga på den svarta marknaden vars priser inte kunde kontrolleras av den ghananska staten (Herbst 1993:31; Sandbrook & Oelbaum 1997:612f).

Rawlings ekonomiska reformer innebar dessutom nytt fokus på landsortsbefolkningen och jordbruket samt en förminskning av den neopatrimoniala statens ekonomiska kontroll och därigenom dess möjligheter att köpa politiskt stöd. IMF:s krav i utbyte mot lån ledde även till en politisk liberalisering men vilka effekter hade den på ekonomin på lång sikt?

Enligt Sandbrook & Oelbaum innebar reformerna en initial förbättring av ekonomin med ett stort inflöde av kapital genom Världsbanken och IMF och en ökad lönsamhet för jordbruket och en effektivare industri vilket ledde till ekonomisk tillväxt under de första åren efter reformerna, dock drabbades landet av problem redan i början på 1990-talet med stora budgetunderskott och minskad tillväxt. Problemen härstammar från att de förändringar som Rawlings gjorde förändrade men eliminerade inte klientelismen och det neopatrimoniala systemet (1997:614).

Det neopatrimoniala systemet fick istället ett uppsving när interna och externa påtryckningar under 1990-talet fick Rawlings att återinföra flerpartisystem. Denna övergång till demokrati innebar nämligen inte att Rawlings tänkte avstå från makten. Istället försökte Rawlings behålla sin position genom att vinna valet 1992 men för att göra det behövde han bygga upp ett folkligt stöd. För att åstadkomma detta stöd startade Rawlings ett politiskt parti, NDC, och startade organisationer och folkrörelser genom vilka han kanaliserade statliga pengar i form av lån, bidrag och arbetstillfällen med vilka politiskt stöd köptes (Sandbrook & Oelbaum. 2009:614). Ghanas återgång till demokrati kom alltså inte att innebära att man gick ifrån det neopatrimoniala systemet; istället kom det att återskapas i de demokratiska institutionerna. Lindberg och Morrison slår bland annat fast att parlamentsledamöter till viss utsträckning förlitade sig på klientelistiska nätverk och utbytet av pengar och tjänster mot röster (2008:118).

De framgångar som Rawlings reformer på 1980-talet gav verkar dock ha ändrat inställningen till ekonomisk politik i landet med en ökad öppenhet i ekonomin och bättre förutsättningar för privata aktörer vilket inneburit en uppgång för den ghananska ekonomin⁶ (African Economic Outlook). Återgången

⁶BNP ökade med i genomsnitt 6% mellan 2003-2008, ekonomin är fortfarande väldigt beroende av jordbruk men den industriella sektorn har växt.

till ett flerpartisystem och det faktum att makten faktiskt bytte händer innebar också att möjligheterna till missbruk av statsresurser och *prebendalism* minskade eftersom det fanns ett större ansvarsutkrävande.

3.4 Etnicitet i Ghana

Ghanas befolkning kan delas in i fem huvudsakliga grupper: Akan, 44,1%, Mole-Dagbani, 15,9%, Ewe, 13%, Ga-Adangbe, 3,7%, Gume 3,5% och mindre grupper som utgör 11,5% av befolkningen. Flera av dessa grupper, exempelvis Akan, är egentligen samlingsnamn för ett flertal mindre grupper som till viss del delar kultur och språk⁷. Grupperna är inte heller helt geografiskt koncentrerade utan ofta spridda över flera av landets 10 olika regioner (Arthur 2009:50).

Den huvudsakliga etniska motsättningen i ghanansk politik sedan självständigheten har varit den mellan Ewe och Akan. Både Herbst och Arthur beskriver en oro från Akan och framförallt då undergruppen Ashanti, som dominerar Ghanas kakaoproducerande regioner, över att bli dominerade av Ewe. Denna motsättning och misstro mellan Ewe och Ashanti har satt spår i politiken och ännu idag ser många Rawlings parti NDC som Ewes och oppositionspartiet NPP som Ashantis, något som också återspeglas i röstandet i dessa gruppers hemregioner (Arthur 2009:51; Herbst 1993:86f).

Efter att Kwame Nkrumah vann valet 1957 förde han en nationalistisk och socialistisk politik som framhöll nationell enighet. Nkrumah som tillhörde en av de mindre undergrupperna till Akan försökte inkorporera eliter från hela landet utifrån sina idéer om afrikansk socialism. Bland annat förbjöd Nkrumah etablerandet av etniska partier och försökte dessutom minska etnicitetens vikt vad gällde relationen med militären (Dickovick 2008:1125).

Nkrumah verkar inte i första hand ha försökt att mobilisera stöd utifrån etnicitet utan verkar istället använt sig av retorik som kretsade kring klass, industrialisering och nationalism. Enligt Langer har många av Nkrumahs åtgärder för att göra staten etniskt neutral levt kvar. De flesta senare regeringar har likt Nkrumah delat ut ministerposterna så att alla delar av landet blivit representerade. Dessutom har Nkrumahs policy att inte upphöja något särskilt språk eller några kulturella eller religiösa traditioner som statliga levt kvar och hjälpt till att mildra etniska motsättningar (2009:542).

Under det militärstyre som följde Nkrumah växte dock motsättningar fram mellan Ewe- och Ashantifraktioner inom armén, motsättningar som sedan spillde över i det civila styret som följde under Busia. Enligt Langer var det under denna period som den återkommande motsättningen mellan Ashanti och Ewe tog sin

⁷Akan (som är samlingsnamnet för ett 20-tal mindre grupper, störst däribland Ashanti) utgör majoriteten av befolkningen i landets fem sydligaste regioner. Mole-Dagbani som även det är ett samlingsnamn för mindre grupper är i huvudsak koncentrerad i landets norra regioner. Ewe, som är en mer homogen grupp är framförallt koncentrerade i Volta regionen.

början. Den etniska politiken dök även upp under det militärstyre som följde den kupp som avsatte Busia. Den nye ledaren Acheampong kom enligt Langer att under sin tid vid makten att till större utsträckning mobilisera sitt stöd utifrån etnicitet (Langer 2009:538ff).

När Rawlings tog makten i sin första kupp 1971 innebar detta en återgång till en retorik som till stora delar påminde om Nkrumahs och som kretsade mer kring klass än etnicitet. Dessutom ansträngde sig Rawlings för att integrera landsbygden och framförallt de norra regionerna som rent ekonomiskt och politiskt blivit eftersatta. Denna politik som ämnade minska etnicitetens inverkan på politiken står dock i kontrast mot det faktum att Rawlings egna grupp Ewe under hans styre fick allt mer inflytande inte bara över regeringen men även över militären vilket resulterade i att Ashanti kände sig hotade av en politisk Ewe-dominans (Dickovick 2008:1126).

Det stöd som fanns bland Ewe för Rawlings fanns kvar även efter att man återinförde flerpartival i landet och Rawlings parti NDC har fortsatt att åtnjuta stort stöd i den Ewe dominerade Volta regionen. På samma sätt har den misstro som fanns mot Ewe och Rawlings bland Ashanti levt kvar vilket har gjort att oppositionspartiet NPP har haft sitt största stöd just i Ashanti regionen. Detta pekar på att politik i Ghana är fortsatt starkt etniskt betonad.

Arthur menar dock att man inte ska överdriva etnicitetens vikt och trots att NDC generellt har ett starkare stöd i Volta och NPP i Ashanti så är detta inte hugget i sten och röstsiffrorna skiftar markant mellan de olika valen vilket indikerar att andra faktorer spelar in på folkets röstande. Dessutom följer röstandet i de övriga regionerna inget sådant mönster utan varierar mellan valen beroende på hur nöjda befolkningen är med den ekonomiska politiken och korruptionsbekämpningen (2009:65ff).

Arthurs poäng att etnicitet bara är en av många faktorer som bestämmer hur man röstar och att den kanske spelar en betydande roll främst i vissa regioner backas upp av Langer (2010) vars analys av ghananska enkätundersökningar om identitet fann att andra identiteter som yrke, nationalitet och kön ansågs viktigare än etnicitet av den ghananska befolkningen i stort.

Det verkar följaktligen som att etnicitet överlag inte är direkt avgörande för politisk mobilisering. I de flesta områden verkar det istället vara den förda politiken som avgör vilka folket röstar på. Etnicitetens relativt begränsade inflytande på politiken och den medföljande avsaknaden av våldsamma etniska konflikter är något som Dickovick tillskriver den socialistiska politik som både Nkrumah och Rawlings drev och som framhävde andra politiska skiljelinjer i samhället samt inte exkluderade eller upphöjde vissa kulturer i förhållande till andra (2009:1135). Det stora undantaget till denna praxis har varit i de norra provinserna där den koloniala uppdelningen mellan grupper med och utan hövdingar har skapat en förbittring bland de hövdingsslösa grupperna då de känt sig dominerade av andra. Denna förbittring har vid ett flertal tillfällen fått utlopp i våldsamma konflikter (Jönsson 2009).

4 Kongo

4.1 Historisk översikt

Kongo-området blev upptäckt av Europa under 1400-talet men det var inte förrän 1885 som det blev en koloni under Belgiens kung Leopold II. Kongo är känt för sina naturresurser och mineraler: diamanter, guld, koppar, kobolt och zink bland andra. Leopolds brutala styre i vilket han exploaterade landets naturresurser genom att utnyttja ursprungsbefolkningens arbetskraft resulterade några år senare i en internationell rörelse som 1908 överförde Kongo till den belgiska staten. Belgiens kolonisering av Kongo varade till 1960 då landet blev självständigt och det första parlamentariska valet hölls. Inte långt därefter upplevde Kongo sin första kris när flera provinser försökte bryta sig ur och FN-styrkor gjorde inträde i landet i ett försök att stabilisera situationen. Samtidigt utspelade sig en konflikt mellan Kongos president Kasavubu och premiärministern Lumumba varav den sistnämnda slutligen flydde landet och blev dödad med trolig belgisk inblandning 1961.

Uppmuntrad av Belgien och USA avsatte Mobutu Kasavubu och tog över makten i Kongo 1965. Med USA:s fortsatta stöd i fruktan att kommunismen annars skulle ta över Kongo styrde Mobutu landet diktatoriskt genom att centralisera makten kring sig själv och styra genom ett patron-klient system vilket han finansierade med Kongos vida resurstillgångar. I början av 1990-talet vid kalla krigets slut minskade biståndet till Kongo och påtryckningar inifrån landet tvingade Mobutu att demokratisera och hålla flerpartival; Mobutu motstod denna reform och lyckades behålla makten.

Flyktingströmmar av hutus och tutsis efter folkmordet i Rwanda 1994 skapade instabilitet i landets östra regioner; hutu-ledda Interahamwe-styrkor och andra styrkor lojala till Rwandas regering under folkmordet bedrev offensiver mot Rwanda från kongolesisk mark. 1997 avsatte Laurent Kabilas rebellgrupp med stöd från Uganda och Rwanda Mobutu och Kabila blev president. Ett omfattande krig bröt ut 1998 då Kabila krävde att Rwandas styrkor skulle lämna Kongo. Rwanda svarade genom att starta en invasion som Kabila lyckades stå emot med Zimbabwes, Angola och Namibias hjälp. 2001 mördades Laurent Kabila under mystiska förhållanden och ersattes av sin son Joseph Kabila. Under den yngre Kabilas styre slöts slutligen ett fredsavtal 2003 och kriget som hade tagit livet av cirka fem miljoner människor nådde ett slut. En övergångsregering etablerades ledd av Kabila och en ny konstitution röstades fram 2005 som 2006 ledde till Kongos första demokratiska flerpartival sedan början på 1960-talet. Joseph Kabila vann valet och fortsatte styra landet. Kongo och specifikt de östra regionerna

fortsätter präglas av oroligheter och konflikt där alla parter slåss om land och naturresurser. Många demokratiska reformer och decentraliseringsprocesser har blivit kraftigt försenade under ett fortsatt centraliserat och auktoritärt styre i Kongo, som planerar hålla nästa val 2011 (International Crisis Group 2010; CIA 2010).

4.2 Kolonial administration

Efter Berlinkonferensen 1884-85 startade Belgiens kung Leopold II en omfattande exploatering av Kongos naturresurser som mest kännetecknades av de slavliknande förhållanden under vilka urinvånarna utvann gummi som sedan skulle gå till export. Det extrema våld och brutalitet Leopold II använde sig av ledde så småningom till en internationell rörelse som fördömde hans tillvägagångssätt. Den internationella kris detta orsakade ledde slutligen 1908 till att Kongo istället blev en koloni under den Belgiska staten (Dunn 2003:22).

Belgiens styre av Kongo karakteriserades av en stark fader – son paternalism genom vilken kolonialmakten skulle ”uppfostra” och utveckla kongoleserna. Således kunde de legitimera det våld och förtryck som utövades där (Dunn 2003:68). Men trots den vinstgivande exploateringen och utvinningen av koppar, kobolt, zink och uran i framförallt den södra Katanga-provinsen kunde den belgiska kolonialstaten inte etablera full kontroll över Kongos traditionella sociopolitiska nätverk, hövdingar, belgiska företags handelsnätverk, samt kyrkan som hade hand om många statsfunktioner i Kongo; staten var tvungen att ingå samarbete med eller adjungera dessa aktörer för att kunna behålla sin dominans (ibid.:59,70f). Under denna period började det etableras etniska grupperingar och lokala nätverk vilka skulle utgöra fundamentet för Kongos framtida etniskt organiserade politik. Statens användning av våld och oförmåga att tillgodose kongolesernas behov fick inträdet i etniska grupperingar och lokala, organiserade nätverk vara det enda alternativet för kongolesen som ville ha ett anständigt liv (Afoaku 1997:125). De interetniska spänningarna och konflikter som sedan skulle präglade det postkoloniala Kongo hade sina rötter i Leopold II:s och Belgiens organisering av Kongo under denna tid. Dels delades landet upp i administrativa enheter utan hänsyn till etniska grupperingar och traditionella ledare, dels rangordnades och manipulerades etniska grupper för att möjliggöra en exploatering av Kongo (ibid.:126).

De sista åren före Kongos självständighet 1960 präglades av Belgiens ovilja att förlora sin makt i regionen och tveksamhet kring kongolesernas uppnådda ”civilisering”. Men även kolonialmaktens rädsla för Lumumbas kommunistiska tendenser förklarar en del av tumultet som Kongo sedan genomled (Dunn 2003:73f).

4.3 Neopatrimonialism och ekonomisk struktur

Mobutu drev ett kleptokratiskt styre i vilket Kongo var centraliserat kring honom själv. Han bytte sitt namn från Joseph Mobutu till Mobutu Sese Seko vilket kan översättas till ”den mäktiga krigaren” och styrde Kongo likt Leopold II som sin personliga egendom (Deibert 2008:64). Mobutu upplöste parlamentet 1967 och assimilerade politiska motståndare samt fängslade dem som stod emot. Han centraliserade makten genom att göra provinsiella ledare till sina klienter och 1967 drevs det igenom en konstitution som avskaffade parlamentet (Nest 2002:24f).

Vad som utmärkte åren efter Mobutus MPR-rörelses tillblivelse var vissa drag som härleder till Willames begrepp ”Caesaristisk byråkrati”; ett styre som kännetecknas av en dominant ledare med en byråkratisk struktur under sig. Direkt efter sitt tillträde 1965 lade Mobutu fokus på apolitiska, rationella ekonomiska reformer, eliminerade det mesta av den politiska makten på provinsial nivå och upphävde regeringens representation av etniska grupper och stammar (Willame 1972:129-136). Mobutus reformer gav uppsving åt ekonomin och den radikala centraliseringen av makten underminerade till en viss mån de opålitliga neopatrimoniala nätverken i administrationer på lokal och provinsial nivå samtidigt som Kongo drevs i en nationalistisk riktning (ibid.:133-146). Efter inledande framgång gav det utbredda neopatrimoniala systemet sedan upphov till stora problem för landet under 1980-talet.

Reno menar att till skillnad från många andra auktoritära stater var korruptionen i Kongo nära sammanlänkad med statens kollaps och många menade under 1970-talet att det var Mobutus personliga styre och USA:s stöd som bidrog till Kongos misslyckande (2006:48). Men Mobutus regim möttes även av svårigheter i försöket att minska den utbredda neopatrimonialismen och att centralisera makten; Kongo var ett splittrat land med traditionella ledare som inte hade integrerats i den övre statsledningen och Mobutu var därför tvungen att inkludera ett bredare spektrum av folkgrupper i sitt klientel. Dessutom hade många av de politiska eliterna ett substantiellt inflytande i sina regioner som Mobutu inte kunde kontrollera. Därför kan hans byråkratiska styre av Kongo enligt Reno ses som ett sätt att hantera hans underordnade snarare än en centraliserad, effektiv dominans (ibid.:49). Mobutu fokuserade på att inkludera de eliter som behövdes för att kunna kontrollera viktiga regioner med stora mineraltillgångar medan andra lämnades utanför vilket ofta ledde till motsättningar bland olika grupper som blivit exkluderade.

I slutet av 1980-talet ledde Mobutus korrupta och ineffektiva styre till en betydande minskning av statsintäkter baserade på Kongos naturresurser vilka tidigare finansierade hans regim. Med ökande oförmåga att finansiera sina klienter (Matti 2010:49f) blev Kongo under början av 1990-talet en stat med omfattande fragmentering av samhällsfunktioner; när det gällde gruvmarknaden och skatteintäkter hade Mobutu i vissa regioner stark men informell kontroll genom sina klienter, men i andra delar hade staten väldigt lite att säga till om och det

mesta välfärdsarbetet sköttes av icke-statliga aktörer och kyrkorna. De lokala makthavarna och entreprenörerna som utövade traditionellt ledarskap gav tillsammans med centrala "big men" som ingick i omfattande informella, lokala nätverk upphov till en växande "skuggstat"⁸ på kongolesisk mark (Persson et al. 2008:35). Mobutu tvingades i ett alltmer kollapsande Kongo i början av 1990-talet slutligen ge demokratin en chans, dock skulle en liberalisering undergräva den centraliserade klientelismen vilket resulterade i att Mobutu avbröt reformen (Matti 2010:51).

De marginaliserade regionala eliterna i Kongo mobiliserade etniska skiljelinjer för att ta kontroll över resursbringande handelsmöjligheter i vilka de utnyttjade sina forna positioner i Mobutus neopatrimoniala nätverk. Mobutus nära lojalister samt de med kopplingar till Uganda och Rwanda kunde utnämna sig som legitima etniska ledare med tillgång till utländska handelsmöjligheter och därför mindre incitament att se till det lokala folkets intressen. De eliter med svagare koppling till Mobutu blev istället tvungna att rekrytera lokalt stöd för att skydda sig innan våldet bröt ut. Således agerade dessa som skyddande ledare av specifika entiteter vilkas resurser de var i behov av och vars lokala befolkning utgjorde ett skydd mot Mobutus patroner (Reno 2006:51f). De regionala krafterna ville antingen bryta sig loss eller ha kontroll över staten i sin helhet; det faktum att det varken låg i de andra afrikanska staternas eller internationella samfundets intressen att låta Kongo splittras i fler delar samtidigt som de lokala krafterna nekades inträde i Kongos politiska kärna ledde till att den nationalistisk-byråkratiska utvecklingen i slutet av 1960-talet senare föll offer för klientelismen och ett alltmer decentraliserat Kongo i ständigt beroendeförhållande till externa aktörer (ibid.:53f).

Laurent Kabila hade likt Mobutu inget intresse i att demokratisera Kongo, efter sitt tillträde 1997 ogiltigförklarade han konstitutionen och överförde styret till sig själv. Korruption och *prebendalism* var utmärkande, makten låg hos ett fåtal privilegierade som tog för sig av Kongos resurser på befolkningens bekostnad (Dizolele 2010:145f). Politiska partier och civila organisationer förbjöds att delta i beslutsprocesser och de tillfälliga lokala val Kabila höll vanns allt som oftast av oppositionen eller väletablerade NGOs. Dock förverkligades oppositionens förhoppning om mer inflytande efter Mobutu aldrig (Weiss 2001:69). Det utbredda missnöjet med Kabilas personliga styre, hans favorisering av Katangafolket och stödet till hutuledda Interahamwe nådde så småningom krafter utanför Kongos gränser (ibid.:70). När Kabila 1998 krävde att Rwandas styrkor skulle lämna Kongo utbröt ett storskaligt krig med etniska motsättningar och inblandning av både statsarméer och rebellgrupper⁹. Två år innan det slutna fredsavtalet 2003 mördades Laurent Kabila med trolig inblandning av amerikanska CIA och libanesiska diamanthandlare (Moore 2001:131).

⁸I en sådan stat har olika ledare personlig makt över utvinningen av resurser, ofta bakom en fasad av en suverän statsordning (Nest 2002:37).

⁹Kabila stöddes av Angolas, Namibias, Zimbabwes och Chads styrkor. Motparten Rwandas styrkor stöddes av Uganda, FAZ-styrkorna och oppositionella RCD-rebeller (Weiss 2001:70f).

Joseph Kabila blev president i ett krigshärjat Kongo som efter fredsförhandlingar till slut presenterade ett fredsavtal och interimregering bestående av honom själv och fyra andra ministrar från oppositionspartier och rebellgrupper. Regeringen bestod av beväpnade eliter som slogs om tillgången till resurser och statliga poster och de obehäpnade partierna hade betydligt mindre inflytande. Dessutom vägrade många av partierna att integrera sina rebeller i en enad kongolesisk armé utan föredrog att behålla dem som sina förhandlingsbrickor (Dizolele 2010:146ff).

Efter att ha vunnit valet 2006 har Kabila ämnat ändra den ett år gamla konstitutionen med viljan att få sitta kvar obegränsat antal omgångar, men också att minska domstolens makt gentemot presidentens och stoppa decentraliseringsprocessen som skulle gynna provinserna ekonomiskt (ibid.:148). Kabila har förutom sitt stöd av FN, biståndsgivare och CIAT som till och med underminerat oppositionens chanser i valet 2006 (ibid.:150f) själv sett till att förstärka sitt inflytande; 2007 tvingade Kabila största oppositionsledaren Bemba att gå i exil, han har tillsatt rebeller och miliser från de östra delarna i militären och vägrat hålla lokala val i fruktan av en decentralisering av makten (ibid.:152-155). Under valet 2006 lyckades Kabila få PALU:s Gizenga att stödja honom i utbyte mot en premiärministerpost, men även med okända medel lyckats vända fem oppositionsröstande provinser till sin fördel efter valet. 2007 tillsatte han ett kabinett bestående av 60 ministrar där den största oppositionen överhuvudtaget inte ingick (Weiss 2007:146f,150f).

Korruption och klientelism präglar Kongo där 37 statliga företags chefer byts ut mot Kabilas lojalister, klientel-nätverk snarare än ideologi är vägen till politiska poster och där korruptionsnivån är kritisk (Matti 2010:43f,49f). Ekonomiskt bistånd från externa aktörer har i många fall snarare förstärkt Kongos korruption och klientelism snarare än stävjat den; för stort ekonomiskt stöd har minskat incitamenten för att skapa en fungerande offentlig förvaltning samt arbetsmarknad och har således motiverat regimen att fortsätta med klientelismen. Denna politiska struktur må förstärkas på grund av Kinas ovillkorliga ekonomiska stöd och investering i Kongo (ibid.:52-58).

4.4 Etnicitet i DR Kongo

Demokratiska republiken Kongo är en etniskt splittrad stat med cirka 250 etniska grupper varav de största är Bantu och Mangbetu-azande som tillsammans utgör 45% av befolkningen (CIA, 2010).

Etnicitet har enligt Turner & Young inte varit primordial i Kongo utan dess skiljelinjer har konstruerats och transformerats utefter den politiska kontext den befunnit sig i. När Leopold II och sedan Belgien koloniserade Kongo omkring 1900 började interetniska spänningar göra sig gällande eftersom landet delades in i administrativa enheter utan hänsyn till etniska grupperingar. Denna taktik användes för att effektivt kunna utöva kontroll över de olika regionerna, specifikt

den utbrytarvilliga Shaba-provinsen vars naturresurser låg i Europas och Leopolds intressen (Afoaku 1997:125f). Den avsiktliga favoriseringen och splittringen av folkgrupper som tidigare levt tillsammans lade grunden för en etniskt organiserad politik under 1950-talet och efter självständigheten då politiska partier tilläts agera (ibid.:127). Vidare fick kongoleserna och lokala ledare i brist på en fungerande regering som inte enbart ägnade sig åt våld och repressiva åtgärder incitament att stärka etniska gruppljaliteter i vilka folket blev omhändertagna och de lokala ledarna erhöill makt (ibid.:125).

Under Mobutus år ämnade diverse politiska eliter fram till kalla krigets slut 1990 att ta kontroll över resurserna i Shaba provinsen genom att utnyttja det missnöje med Mobutus politik som fanns där. Efter upprepade lojalitetsskiften försökte de alla under den kortvariga interimregeringen 1990 stärka sin makt i Kongos regioner genom att utnyttja interetniska spänningar som tillblivit (ibid.:124f). Mobutu utnyttjade själv de etniska skiljelinjerna och oppositionspolitikernas maktbegär när han strategiskt tillsatte representanter från olika partier för att splittra oppositionen och orsaka etniska spänningar vilka han kunde dra nytta av när han behövde mobilisera befolkningen i önskad riktning. Exempelvis hade Mobutus tillsättning av Kyungi orsakat konfrontation mellan lunda- och kasaifolket i Shaba-provinsen. Den hjälp av Mobutu som kasaifolket hoppades på kom aldrig eftersom det efter 1990 inte längre var förmånligt för honom att vara deras patron vilket resulterade i en etnisk konflikt som spred sig vidare i norra Kivu-regionen (ibid.:130f).

Land och resurser har ända sedan koloniseringstiden varit en avgörande faktor för de etniska sammandrabbningar som ständigt präglat Kongo. Angränsande Rwandas flyktingströmmar i kölvattnet av folkmordet 1994 har fortsatt de etniska spänningarna mellan tutsis och hutus¹⁰. Många hutus allierade sig med kongolesiska Mai Mai rebeller medan tutsis av både kongolesiskt och rwandiskt ursprung hittade gemensamma intressen i plundringen av östra Kongo. De regionala etniska spänningarna fortsatte med Laurent Kabilas tillträde som försökte driva ut Rwandas trupper och miliser samt förstärkte antagonismen även gentemot de rwandier som länge bott i Kongo (Autesserre 2008). Kabila spädde på den etniska nationalismen i Kongo genom att ena kongoleserna mot ”inkräktarna” som förutom Rwanda inkluderade Ugandas och Burundis styrkor (Orogun 2002:31,33).

Efter Laurent Kabilas död tog hans son Joseph Kabila över makten i ett Kongo som var uppdelat i tre delar; Uganda-backade Bemba MLC i norr, RCD i den östra regionen och Kabila styrde resten av Kongo. Med ett starkt stöd från det internationella samfundet ägnade Kabila den första tiden som president att försöka lösa den omfattande konflikt och splittring Kongo genomled snarare än att demokratisera landet (Dizolele 2010:146). Att sedan ena landet visade sig vara en svår uppgift i Kongo; redan i omröstningen om konstitutionens godkännande fick

¹⁰ Denna konflikt har förstärkts av de kongolesiska gruppernas antagonism gentemot ”oäkta” kongoleser i de nordöstra regionerna, det vill säga de tusentals hutus och speciellt tutsis som blivit förflyttade till Kongo från det överbefolkade Rwanda under Belgiens styre och sedan kommit att äga omfattande landområden.

den sitt största stöd i de konfliktdrabbade, östra regionerna där Kabila visade sig vara populär medan de andra regionerna där oppositionen fått stöd generellt röstade mot den och konstitutionen blev slutligen genomröstad med en knapp majoritet (Weiss 2007:141). I valet 2006 röstade kongoleserna avsevärt mindre efter etnisk tillhörighet och mer efter en regional och språklig uppdelning i även de mest etniskt homogena valdistrikten (ibid.:139). I presidentvalet röstade kongoleserna till synes efter den språkliga skiljelinjen mellan lingala som röstade på oppositionen och swahili som röstade på Kabila. Skiljelinjen har ett historiskt förflutet eftersom lingala-folket från den nu oppositionsdominerande Equateur-provinsen hade under Mobutus styre betydande inflytande i den politiska arenan medan swahili blev mer dominerande under Laurent Kabila och dennes sons styre. Röstbeteendet reflekterade också kongolesernas vilja att få bort de rebelledare som styrde det splittrade Kongo 1998-2003 varav många ställde upp i valet 2006; i de Kinshasa-kontrollerade områdena röstade man emot Kabila medan i den östra regionen där rebellerna som utgjorde den politiska oppositionen härjade fick Kabila flest röster (ibid.:142f). Distinktionen mellan Kabila och den största konkurrenten Bembas väljarstöd baserade sig på den förstnämndas popularitet som den fredsbringande räddaren medan Bemba förutom att kritisera valprocessen och Kabilas ineffektiva styre även tryckte på sin legitimitet som en äkta "bwana mboka" (en son av den kongolesiska jorden) till skillnad från Kabila (ibid.:145f).

Efter att ha vunnit valet har Kabila förutom att misslyckats med att förse de olika provinserna med nödvändiga resurser och vägrat att hålla lokala val även ämnat ändra konstitutionen med ambitionen att centralisera makten (Dizolele 2010:154f), vilket kan orsaka ytterligare uppror och etnisk konflikt i de oroliga provinserna.

5 Analys

5.1 Inledning

I denna analys kommer Kongos och Ghanas respektive utveckling jämföras över tid med början under koloniseringsperioden. Vi ämnar utröna hur det koloniala förflutna, de ekonomiska förutsättningarna och externa aktörers roll har påverkat ländernas neopatrimoniala system och hur det i sin tur har påverkat inter-etniska relationer och risken för etnisk konflikt. Vi kommer jämföra länderna löpande med Ikpes teori i vilken hon menar att i sambandet mellan etnicitet och konflikt ligger det neopatrimoniala systemet som en påverkande faktor, och när politiskt stöd i neopatrimoniala stater organiseras efter etniska skiljelinjer resulterar det ofta i ett nollsummespel där en grupp tar allt och andra inte får något.

5.2 Kolonialt arv

Ghana och Kongo har väldigt skilda erfarenheter från sina respektive koloniseringar. I Ghana etablerades ganska snabbt ett indirekt styre som förlitade sig på traditionella ledare, och efter en tid började man stegvis föra över makten till ghananerna. Kongo blev däremot hårt styrt av först Leopold II och sedan Belgien vilka frantog det kongolesiska folket något som helst deltagande och inflytande.

Belgiens paternalistiska kolonisering av Kongo utgick från att kongoleserna var ociviliserade och därför oförmögna att ta hand om sig själva; denna prägel legitimerade i viss mån den brutala exploatering som ägde rum. Kolonialstyret etablerade på grund av Kongos storlek och etniska mångfald aldrig en stark stat som hade kontroll över hela landet. Kolonialstatens och de belgiska företagens huvudsakliga intresse låg i att utvinna resurser. För att lyckas med detta och för att undvika organiserat motstånd splittrade man etniska grupper och manipulerade etniska skiljelinjer samt tog ifrån traditionella ledare deras makt. Eftersom kolonialstaten misslyckades med att förse folket med nödvändiga varor och tjänster växte istället starka, regionala och etniska eliter fram som kunde fylla dessa behov. Dessa eliter tilläts inte att delta i den nationella politiken och agerade oberoende av staten och varandra.

Den koloniala administrationen i Ghana såg väldigt annorlunda ut; det indirekta styret innebar att de traditionella, lokala eliter hade inflytande men till skillnad från Kongo var en del av statsapparaten. Detta system fick ghananernas etniska grupper att vara inkluderade i staten vilket gjorde den mer legitim till

skillnad från Kongo. Dessutom rangordnade man inte grupper på samma sätt som man gjorde i Kongo; det skedde visserligen i vissa delar i de norra regionerna där konflikter senare har uppstått, men det gjordes inte i samma exploateringssyfte som i Kongo. Eftersom man stegvis började låta ghananerna delta i och sedan ta över styret fick de olika grupperna redan innan självständighet möjlighet att interagera och bygga förtroende mellan varandra vilket gav upphov till ett partiväsande och sedan en nationalistisk rörelse. Under samma period i Kongo var man motvillig att låta Kongo bli självständigt; kolonialstaten hade åsikter om hur civiliserade kongoleserna egentligen lyckats bli, men detta framstår mest som en täckmantel för oviljan att förlora kontrollen över Kongos resurser.

Ghanas och Kongos kolonisering skilde sig mest i den mån befolkningen gavs möjlighet till politiskt inflytande och interaktion mellan etniska skiljelinjer. Medan man i Ghana var mån om att bygga en fungerande stat hade Kongo en brutal kolonialstat vars egentliga intressen låg i att exploatera Kongos resurser vilket motiverades med kongolesernas efterblivenhet.

5.3 Efter självständigheten

Efter självständigheten etablerade både Kongo och Ghana en neopatrimonial statsstruktur. Det faktiska utformandet av dessa strukturer skilde sig dock med bakgrund av ländernas koloniala förflutna.

I Kongo saknade befolkningen politisk erfarenhet och förtroende för staten och en stor osäkerhet fanns då informella eliter som växt fram under kolonialperioden nu skulle börja samarbeta. Politiken sågs som ett nollsummespel där den grupp som höll presidentmakten kontrollerade statens resurser. Rädslan för att bli dominerade av andra ledde till en politisk kris direkt efter självständigheten då vissa regioner försökte bli självständiga samtidigt som en kamp om presidentmakten uppstod i statsapparaten. När Mobutu slutligen tog makten 1965 centraliserade han makten kring sig själv och införde ett styre genom vilket han köpte sig stöd av viktiga regionala eliter i resursrika regioner genom *prebendalism*. Samtidigt som han favoriserade dessa etniska grupper uppstod en mängd informella och självständiga nätverk bland andra etniska grupper i regioner som blivit exkluderade. Framväxten av dessa samt Mobutus manipulativa neopatrimoniala taktik i för honom viktiga regioner utgjorde grunden för etniska konflikter som sedan kom att präglade Kongo och speciellt de resursrika, östra regionerna. De av Mobutu uteslutna gruppernas enda möjlighet blev således att försöka ta makten från de privilegierade grupperna. Kampen om statsresurser hade följaktligen blivit en etnisk konflikt. Liksom Ike menar kunde neopatrimonialism i Kongo tillsammans med etnisk splittring ge upphov till etniska konflikter.

I Ghana etableras under kolonialtiden en relativt stark stat och mindre etniska motsättningar. Således kunde den nationalistiska ledaren Nkrumah etablera ett annat neopatrimonialt system i vilket alla etniska grupper var inkluderade. Han

förde en socialistisk retorik i vilken han tonade ner etniciteten och försökte industrialisera landet. Nkrumahs klientelistiska system var mindre inriktat på *prebendalism*, istället gav han *patronage* till en större massa. Detta möjliggjordes av förstatligandet av ekonomin och utdelningen av statliga jobb till framförallt stadsborna. Även om Nkrumahs politik var förödande för ekonomin skapades en politisk tradition som inte exkluderade etniska grupper och därigenom tog bort det nollsummespel som Ikpe beskriver som typiskt för neopatrimoniala regimer i etniskt splittrade stater. Till skillnad från Kongo kunde alla Ghanas etniska grupper få tillgång till de resurser som ledaren förfogade över.

5.4 Ekonomi och utländska aktörer

Liksom under kolonialtiden var Mobutus främsta mål att ha kontroll över Kongos naturresurser och mineraltillgångar. Denna ambition drev hans neopatrimoniala system och dessutom innebar dessa tillgångar att externa aktörer blev inblandade i ett alltmer fragmenterat Kongo. De olika aktörerna som blev inblandade i Kongos konflikter efter folkmordet i Rwanda hade gemensamma intressen i att utvinna Kongos resurser och skydda sig mot de olika rebellgrupperna. USA:s stöd för Mobutu kan också kopplas till Kongos resurser och att man inte ville riskera att Kongo blev kommunistiskt.

I början kunde Mobutu behålla sin makt och finansiera sina klienter med hjälp av Kongos resurser, dessa blev även hans undergång eftersom externa aktörer på grund av ekonomiska intressen hjälpte avsätta Mobutu 1997. Med Laurent Kabilas tillträde fortsatte samma neopatrimoniala system även om andra eliter fick tillträde och problemet löstes aldrig riktigt. 1998 startade ett omfattande krig som baserade sig på införskaffandet av Kongos resurser i vilket den kongolesiska staten var en av många aktörer. Utländska aktörer allierade sig med rebellgrupper i hopp om att få kontroll över resurser och presidentmakten i Kongo. Det fanns ingen nationell ekonomisk administration i Kongo utan alla parter inklusive staten slogs om samma resurser i en konflikt som hade en etnisk karaktär.

Ghanas ekonomiska förutsättningar skiljde sig från Kongos i och med att man inte hade samma mineraltillgångar. Därför kunde Nkrumah inte som Mobutu förlita sig på exportintäkter från mineraler för att förse sina klienter. Istället försökte Nkrumah skapa stöd genom att förse massorna med statliga jobb inom ramen för den industrialisering som man försökte genomföra eller genom utdelandet av importlicenser. Denna process bekostades genom höga skatter på bland annat kakaoproduktionen. Detta sätt att försörja en klientelistisk struktur visade sig vara ohållbart för landets ekonomi och effekten av att man fortsatte detta system blev att Nkrumah och hans efterföljare blev avsatta. Klientelismen förändrades först när Rawlings i samarbete med IMF och Världsbanken genomförde reformer som minskade statens kontroll över ekonomin. Till skillnad från Ikpes beskrivning av Nigerias neopatrimoniala system kunde eliterna i Ghana inte längre förlita sig på statliga resurser vilket öppnade för en produktionsdriven ekonomi.

Till skillnad från Kongo hjälpte alltså externa aktörer till att liberalisera landet eftersom de inte hade något att vinna på att behålla det rådande systemet. Detta visar att ländernas ekonomiska förutsättningar dels påverkar vilket sorts neopatrimonialt system som eliterna kan använda och dels relationen till externa aktörer.

5.5 Under den tredje demokratiseringsvågen

Efter Rawlings ekonomiska liberalisering uppstod även påtryckningar att demokratisera landet. Den demokratiseringsprocess som inleddes hade effekten att det klientelistiska systemet förändrades. För att behålla makten efter valet 1992 behövde Rawlings nu bygga politiskt stöd bland befolkningen. Eftersom det klientelistiska systemet tidigare byggde på en statlig distribution av tjänster som inte längre var möjlig på grund av reformerna, valde Rawlings istället att sätta upp statliga organisationer som dels utdelade *patronage* genom arbeten till personer och dels delade ut *tribute* i form av gåvor och pengar för att försäkra sig om politiskt stöd.

Det neopatrimoniala systemet hade således inte försvunnit men existerade under helt andra förutsättningar eftersom staten inte längre hade lika stor kontroll över landets resurser. Detta gjorde det svårare att kontrollera politiken och år 2000 förlorade Rawlings parti NDC slutligen ett val till oppositionen. Det faktum att makten faktiskt överfördes från en ledare till en annan betydde att det fanns ett visst ansvarsutkrävande från folket gentemot ledaren vilket försvårar den korruption och resursutnyttjande som annars präglar ett neopatrimonialt system.

Under Mobutus regim hade både interna och externa påtryckningar tvingat Mobutu att hålla val och införa flerpartisystem 1990; dock lyckades han kringgå denna reform och fortsätta sitt kleptokratiska styre. Efter Laurent Kabilas bortgång 2001 höll Kongo ett flerpartival 2006 vilket Joseph Kabila vann. Trots att det enligt många internationella observatörer sågs som relativt fritt har en verklig demokratisering ännu inte ägt rum i Kongo. Det klientelistiska styret fortsatte efter valet då Kabila har rekryterat rebeller från de östra regionerna, tillsatt sina lojalister på viktiga politiska och statliga poster och eftersom han fortfarande kan förlita sig på råvaruutvinning och det omfattande bistånd och stöd han erhållit från internationella samfundet finns det inte några incitament för Kabila att reformera det ekonomiska systemet och demokratisera Kongo. Det rådande systemet utgör stor risk för fortsatt etnisk konflikt i ett Kongo vars regioner fortfarande kontrolleras av beväpnade icke-statliga och externa krafter och där statens makt är liten.

5.6 Slutsats

Den koppling Ikpe beskriver om att det neopatrimoniala systemet orsakar etnisk konflikt går att känna igen i Kongo. Kongos neopatrimoniala struktur har ända sedan självständigheten mobiliserat etniska grupper mot varandra i jakten på statens resurser. Ledare har genom *prebendalism* köpt stöd av viktiga eliter för att få kontroll över statliga resurser och exkluderat andra. Följden har varit storskaliga etniska konflikter.

I Ghana har det neopatrimoniala systemet haft en annan struktur där alla etniska grupper har inkluderats och tillgången till resurser har inte baserats på etnisk tillhörighet i samma grad. Istället har det klientelistiska systemet i Ghana utmärkts av *patronage*-utdelning till den breda massan. På grund av detta har etniska konflikter varit relativt sällsynta i Ghana.

Anledningen till att de neopatrimoniala systemen ser annorlunda ut kan härledas till det skilda koloniala arvet och ekonomiska förutsättningarna. I Kongo förhindrades folket att delta politiskt och etniska eliter uppstod oberoende av varandra. Bristen på interaktion under kolonialtiden skapade vid självständigheten en möjlighet för etnisk mobilisering av eliter som utmålade andra grupper som ett hot att bli dominerade i kampen om resurser. Staten saknade legitimitet och handlingsförmåga, därför hängde befolkningens överlevnad på deras eliters förmåga att kontrollera resurser.

I Ghana etablerade den koloniala administrationen tidigt ett system i vilket alla grupper inkluderades och kunde interagera. Befolkningen fick stegvis möjlighet att styra vilket gav dem förtroende för staten och mindre rädsla för dominans av andra grupper. En nationalistisk rörelse växte fram och politiken har traditionsenligt inte varit etniskt dominerad vilket underlättat en ekonomisk och demokratisk utveckling av landet.

En bidragande orsak till hur länderna utvecklats har varit dess resurstäthet. Kongo har ända sedan kolonialtiden exploaterats av olika ledare. De omfattande mineraltillgångarna har möjliggjort en specifik *prebendalism* som riktat sig enbart till eliter i resursrika regioner. Dessa har även attraherat externa aktörer som även de har utnyttjat etniska skiljelinjer för att få tillgång till resurser.

Ghanas förutsättningar har skiljt sig eftersom man inte haft samma tillgång till resurser vilket har lett till kolonialmaktens etablering av en fungerande statsapparat och således andra medel för att försörja det neopatrimoniala systemet. Dessutom har externa aktörer inte försökt tjäna på Ghanas instabilitet, så som fallet har varit i Kongo.

I jämförelsen av Ghana och Kongo kan vi se att neopatrimonialism har en tendens att utlösa etniska konflikter men beroende på ländernas koloniala historia och ekonomiska förutsättningar kan det neopatrimoniala systemet utvecklas på olika sätt vilket påverkar risken för etnisk konflikt.

6 Referenser

Afoaku, Osita G., 1997. "The possibilities of Ethnonationalism in Post-Mobutu Zaire", *The Western Journal of Black Studies*, vol. 21, nr. 2, s. 124-133

African Economic Outlook, 2009. *Ghana*
[Elektronisk] www.africaneconomicoutlook.org/en/countries/west-africa/ghana/
Hämtdatum: 2010-12-10

Akwetey, Emmanuel Obliteifio, 1994. *Trade unions and democratisation: a comparative study of Zambia and Ghana*. Diss. Stockholm: Univ.

Arthur, Peter, 2009. "Ethnicity and Electoral Politics in Ghana's Fourth Republic", *Africa Today*, vol. 56 nr. 2 s. 44-74

Autesserre, Séverine, 2008. "The Trouble With Congo", *Foreign Affairs*, vol. 87, nr. 3

Boafo-Arthur, Kwame, 2008. *Democracy and stability in West Africa: the Ghanaian experience*. Uppsala: Department of Peace and Conflict Research, Uppsala University

Bratton, Michael & Nicolas van de Walle, 1997. *Democratic experiments in Africa: regime transitions in comparative perspective*. Cambridge: Cambridge University Press

Carlsson, Jerker, 1981. *The limits to structural change: a comparative study of foreign direct investments in Liberia and Ghana 1950-1971*. Diss. Göteborg: Univ.

CIA, 2010. *The World Factbook: Congo, Democratic Republic of The*. Central Intelligence Agency
[Elektronisk] <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cg.html>
Hämtad: 2010-12-18

Deibert, Michael, 2008. "Congo: Between Hope and Despair", *World Policy Journal*, vol. 25, nr. 2, s. 63-69

Dickovick, Tyler J., 2008. "Legacies of Leftism: ideology, ethnicity and democracy in Benin, Ghana and Mali", *Third World Quarterly*, vol. 29, nr. 6, s. 1119 – 1137

Dizolele, Mvemba Phezo, 2010. "The Mirage of Democracy in the DRC", *Journal of Democracy*, vol. 21, nr. 3, s. 143-157

Dunn, Kevin C., 2003. *Imagining the Congo: the international relations of identity*. New York: Palgrave Macmillan

Eller, Jack & Reed Coughlan, 1996, "The Poverty of Primordialism" i Hutchinson, John & Smith, Anthony D., (red.), *Ethnicity*. New York: Oxford University Press

Encyclopædia Britannica, 2010. *Ghana*
[Elektronisk]<http://www.britannica.com/ludwig.lub.lu.se/EBchecked/topic/232376/Ghana>
Hämtad: 2010-12-16

Erdmann, Gero & Ulf Engel, 2007. "Neopatrimonialism Reconsidered: Critical Review and Elaboration of an Elusive Concept", *Commonwealth & Comparative Politics*, vol. 45, nr. 1, s. 95-119

Gilley, Bruce, 2004. "Against the concept of ethnic conflict", *Third World Quarterly*, vol. 25, nr. 6, s. 1155-1167

Hechter, Michael, 1996. "Ethnicity and Rational Choice Theory" i Hutchinson, John & Anthony D. Smith (red.), *Ethnicity*. New York: Oxford University Press

Herbst, Jeffrey Ira, 1993. *The politics of reform in Ghana, 1982-1991*. Berkeley: University of California Press

Hutchinson, John & Anthony D. Smith (red.), 1996. *Ethnicity*. New York: Oxford University Press

Ikpe, Ukana B., 2009. "The patrimonial state and inter-ethnic conflicts in Nigeria" *Ethnic and Racial Studies*, vol. 32, nr. 4, s. 679-697

International Crisis Group, 2010. *DR Congo Conflict History*.
[Elektronisk]<http://www.crisisgroup.org/>
Hämtad: 2010-12-17

Jönsson, Julia, 2009. "The overwhelming minority: Inter-ethnic conflict in Ghana's Northern Region", *Journal of International Development*, vol. 21 nr. 4, s. 507-519

Kabamba, Patience, 2010. "Heart of Darkness: Current images of the DRC and their theoretical underpinning", *Anthropological Theory*, vol. 10, nr. 3, s. 265-301

Kitschelt, Herbert & Steven Wilkinson (red.), 2007. *Patrons, clients, and policies: patterns of democratic accountability and political competition*. Cambridge: Cambridge University Press

Langer, Arnim, 2009. "Living with diversity: The Peaceful Management of Horizontal Inequalities in Ghana", *Journal of International Development*, vol. 21, nr. 4, s. 534-546

Langer, Arnim, 2010. "The Situational Importance of Ethnicity and Religion in Ghana", *Ethnopolitics*, vol. 9, nr. 1, s. 9 – 29

Le Vine, Victor T., 1980. "African Patrimonial Regimes in Comparative Perspective", *The Journal of Modern African Studies*, vol. 18, nr. 4 s. 657-673

Lindberg, Staffan I. & Minion K.C. Morrison, 2008. "Are African Voters Really Ethnic or Clientelistic? Survey Evidence from Ghana", *Political Science Quarterly*, vol. 123, nr. 1, s. 95-123

Matti, Stephanie A., 2010. "The Democratic Republic of the Congo? Corruption, Patronage, and Competitive Authoritarianism in the DRC", *Africa Today*, vol. 56, nr. 4, s. 42-62

Moore, David, 2001. "From King Leopold to King Kabila in the Congo: The Continuities & Contradictions of the Long Road from Warlordism to Democracy in the Heart of Africa", *Review of African Political Economy*, vol. 28, nr. 87, s. 130-136

Nest, Michael, 2002. *The Evolution of a Fragmented State: The Case of the Democratic Republic of Congo*. New York University
[Elektronisk] <http://www.nyu.edu/gsas/dept/icas/MichaelNest.pdf>
Hämtad: 2010-12-15

Orogun, Paul S., 2002. "Crisis of Government, Ethnic Schisms, Civil War, and Regional Destabilization of the Democratic Republic of Congo", *World Affairs*, vol. 165, nr. 1, s. 25-41

Owusu, Maxwell, 1996. "Tradition and Transformation: Democracy and the Politics of Popular Power in Ghana", *The Journal of Modern African Studies*, vol. 34, nr. 2, s. 307-343

Persson, Mariam – Magnus Jörgel – Hanna Matti, 2008. *Beyond the façade of formal statehood: shadow networks, "big men" and franchised rebellion : case studies from the Democratic Republic of Congo and the Central African Republic*. Stockholm: Swedish National Defence College

Pitcher, Anne - Mary H. Moran – Michael Johnston, 2009, "Rethinking Patrimonialism and Neopatrimonialism in Africa", *African Studies Review*, vol. 52, nr. 1, s. 125-156

Reno, William, 2006. "Congo: from state collapse to "absolutism", to state failure", *Third World Quarterly*, vol. 27, nr. 1, s. 43-56

Sandbrook, Richard & Jay Oelbaum, 1997. "Reforming Dysfunctional Institutions Through Democratisation? Reflections on Ghana", *The Journal of Modern African Studies*, vol. 35, nr. 4, s. 603-646

van de Walle, Nicolas, 2007. "Meet the new boss, same as the old boss?" i Kitchelt, Herbert & Steven Wilkinson (red.), *Patrons, clients, and policies: patterns of democratic accountability and political competition*. Cambridge: Cambridge University Press

Ward, William Ernest F., 1967. *A history of Ghana*. 4:e rev. uppl. London: George Allen and Unwin.

Weiss, Herbert F., 2001. "Civil War in the Congo", *Society*, vol. 38, nr. 3, s. 67-72

Weiss, Herbert F., 2007. "Voting for Change in the DRC", *Journal of Democracy*, vol. 18, nr. 2, s. 138-151

Willame, Jean-Claude, 1972. *Patrimonialism and political change in the Congo*. Stanford, Calif.: Stanford U.P.